

**ПОЉОПРИВРЕДНИ ФАКУЛТЕТ УНИВЕРЗИТЕТА У НОВОМ САДУ
ДЕПАРТМАН ЗА ЕКОНОМИКУ ПОЉОПРИВРЕДЕ И СОЦИОЛОГИЈУ СЕЛА**

ЦАИ

ЦЕНТАР ЗА АГРАРНУ ИСТОРИЈУ

Други научни скуп

**- ТЕОРИЈА И ПРАКСА АГРАРА У ИСТОРИЈСКОЈ ПЕРСПЕКТИВИ -
15-16 НОВЕМБАР 2018, Нови Сад**

Имајући у виду карактер рада Центра за аграрну историју, Пољопривредног факултета Универзитета у Новом Саду, као и профил овог научног скупа на коме су учествовали најистакнутији научници и стручњаци различитих области истраживања, могле би се извући следеће поуке и закључци:

ПОУКЕ И ЗАКЉУЧЦИ НАУЧНОГ СКУПА:

- На скупу је узело активно учешће 37 научника и стручњака чији су реферати и излагања третирали најразличитије аспекте аграрне историје, и то следећих специфичних профила: историчари, правници, социолози, агрономи, агроекономисти, економисти, књижевници, новинари, студенти докторских и редовних академских студија.
- Научни скуп је успео да обезбеди и међународно учешће како презентатора тако и научних и стручних радника из неколико суседних земаља (БиХ, Република Српска – Универзитет у Источном Сарајеву и Универзитет у Бањој Луци, затим Хрватска – Универзитет у Загребу, и Црна Гора – Универзитет у Подгорици).
- Научни скуп "Теорија и пракса аграра у историјској перспективи" показује да никада не треба заборавити и превидети да су данашња наука и пракса (знање, прогрес, развој и раст) последице претходног - вишевековног

искуства. Како је пољопривреда настала и формирала се као емпиријска наука, њена будућност је увек почивала и неминовно била условљена на историјском – дуго година слаганом искуству. Јер, она не одражава стање, већ кретање.

- Скуп је показао и то, да проучавање аграрне историје са најразличитијих аспеката и извлачење поука из прошлих искустава, може послужити као основица за решавање сложених и нагомиланих актуелних проблема аграра и села. Чињеница је да ако не познајемо социо-економске прилике у којима су се поједини догађаји и стања формирали, нисмо у стању ни да их на прави начин оцењујемо и доносимо одлуке.
- Може се рећи да је однос према историји аграра углавном био више коришћен када су у питању церемонијалне сврхе и/или онда када се жели нагласити традиција везана за поједине догађаје. Скуп је показао да недостаје осмишљен и свеобухватан приступ историјским аспектима аграрног развоја који би послужио за сагледавање могућности на којима данашњи аграр почива и путева за релативизирање постојећих проблема. Због тога је својевремено оснивање овог јединственог Центра на подручју ширег региона Балкана, и утемељење ове годишње манифестације, имало своје пуно оправдање.

Закључак:

- Оцена је да су овакви научни скупови значајни за сусретање науке и струке, за боље упознавање пољопривреде, као и решавање савремених проблема који имају своје историјско утемељење. Да се за наредну 2019. годину, организује научни скуп посвећен 150-ој годишњици *"Српског друштва за пољску привреду"*.
- Овакви скупови би требало да буду у већој мери подржани од стране државе обзиром да их сем спорадично у оквиру Академије наука, готово да и нема а њихова улога у расветљавању аграрног развоја и уопште проблематике аграра има енорман значај.
- Размена знања и искустава о аграру и његовом развоју од стране различитих научних дисциплина је нужна како би се сложени комплекс аграра боље упознао и разумео. Мултидисциплинарност и интердисциплинарност је за тако нешто неопходна.
- Упознавање историје аграра у региону а и шире, веома је значајна обзиром да се агрокултура у ширем простору Балкана, у веома дугом историјском периоду, развијала по истим или сличним обрасцима. Због тога би наредни

научни скупови требало да имају ширу међународну димензију и обезбеде учешће већег број научника и стручњака из других земаља.

- Израда и публикување монографија (слично ове године публикованој монографији: АГРОКУЛТУРА, кратка историја; аутора проф. др Зорана Његована), затим, зборника и чланака везаних за аграрну историју би требало да буде још једна активност Центра за аграрну историју.
- На основу презентација и дискусије која се на научном скупу водила по појединим питањима, намећу се и следећи закључци:
  - Ситнопоседништво, миграције и непросвећеност као синоними сиромаштва већине становништва на територији данашње Србије, у различитим временским периодима, представљале су и представљају ограничавајуће факторе развоја савремене српске пољопривреде.
  - Услови живота у малим и руралним срединама, посебно у неразвијеним регионима, посматрано у дужој историјској перспективи, оцењени су као изузетно тешки. Залагања иду у правцу развоја мултифункционалности, интегралног руралног развоја и према најновијим тенденцијама које су се јавиле у ЕУ, развоју тзв. *наметних села*.
  - Војводина је један од региона са најдужом историјом задругарства у свету. Земљорадничке задруге су се у Војводини давно издвојиле као посебно погодан облик привредног организовања пољопривредника, тако да су традиционално најзаступљенија врста удруживања. Но, савремени услови захтевају и удруживања везана за поједине аспекте репродукционог процеса (нпр. само маркетинга), као и институционализације тзв. *лобу мреже институција* које су према искуству ЕУ деценијама утицале и омогућавале развој подстицаја у аграру у сагласности са актуелним унутрашњим и спољним условима који се формирају на тржишту, пре свега под утицајем WTO.
  - Такође, улога и значај земљорадничких задруга кроз историју и у садашњости, првенствено се приказује у односу на остварење економских циљева задружног организовања пољопривредних произвођача. На основу анализе одредби Закона и схватања у задружноправној теорији о *корпорате говернанце* у задрузи, можемо констатовати да наша законска правила у овој материји и јесу и нису организована у складу са традиционалним, класичним концептом управљања задругом, али се бележи тенденција да се задруге

организују као успешна предузећа и тако мимо традиционалних задружних принципа, омогућавају менаџменту задруге да се понашају као власници-предузетници радећи више за сопствени него за задружни интерес, постепено преузимајући задружну својину у сопствене руке. Отуда се задружно организовање може оценити као оно које не одговара или бар не у потпуности, изазовима које доноси развој савремене задружне привреде и привреде уопште. Због тога треба их преиспитати, разрадити и допунити, осим осталог, и следећим решењима, која упућујемо нашем законодавцу у облику предлога *де леге ференда*: уредити право задругара на више гласова у скупштини до одређеног лимита ако је у задругу унео већи улог да би се обезбедила његова већа заинтересованост за пословање задруге, појачала функција самофинансирања задруге, и сл.; уредити могућност да и правна лица у ограниченом броју могу бити чланови задруге, чиме би се појачала функција самофинансирања задруге. То би допринело повећању стручности пословања и управљања задругом.

- Праћење еволуције технике и технологије и њених домета у појединим развијеним земљама света, као и њихова имплементација у конкретне услове мање развијених земаља, основа је аграрног напретка у прошлом и садашњем добу, а биће и у будућности.
- Исхрана становништва представља сатавани део правила живота и рада која су последица географског положаја и климе, достигнутог нивоа технолошког и општег развоја, утицаја који су на њу вршиле власти, односно велике и мале империје као и црква. Стога се исхрана може окарактерисати као спој традиције, античких, оријенталних и западњачких елемената. Модернија средства односно прибори за њено справљање, чување и конзумирање, увођење хигијенских навика у исхрани, распоред obroka у зависности од социјалног статуса становништва, протеже се до данашњих дана и врши утицај на квалитет и живота и рада не само аграрног већ укупног становништва.
- Новија историја развоја пољопривреде и живота и рада на селу, у периоду након ИИ Св. рата на подручју Југославије, односно Србије, истиче неопходност релативизације ризика и увођење обавезног осигурања као гаранције већег успеха у производњи у условима променљивих климатских и осталих производних и тржишних услова.

- Генеза и реформе аграрне политике на различитим аспектима представља неопходност. У том смислу се као парадигма може користити Заједничка аграрна политика Европске уније али једино ако се уважавају локални услови и сопствени концепт и стратегија развоја.
- Центар за аграрну историју је на научни скуп укључио и младе научне истраживаче што се показало као веома добро. У том смислу ће се трудити да ову праксу и даље наставити како би се обезбедио континуитет истраживања и праћења социо-економских услова развоја аграра.
- На свом сталном годишњем конкурсy за најбољу књигу – монографију, докторску дисертацију или мастер рад, као и уметничко дело, изложбу, филми и слично, а које се односе на област аграрне историје, Центар за аграрну историју додељује престижну награду која носи назив нашег еминентног аграрног прегаоца *др Милана Влајинаца*. Лауреат у 2018. години је проф. др Зоран Његован из Пољопривредног факултета у Новом Саду. Награду је добио за монографију „АГРОКУЛТУРА, кратка историја“, написану на укупно 540 страница Б5 формата у издању три институције: Пољопривредног факултета у Новом Саду; Економског института из Београда и Института за економику пољопривреде, Београд. Ова монографија представља јединствен подухват и свеобухватно-синтетско дело о историји аграра Света, Европе и Србије.

У Новом Саду, 20. Новембра, 2018. године

ЦЕНТАР ЗА АГРАРНУ ИСТОРИЈУ

Проф. др Зоран Његован, Управник